

TREI CELTURI AFLATE ÎN COLECȚIILE MUZEULUI NAȚIONAL DE ANTICHITĂȚI

CRISTIAN EDUARD ȘTEFAN

Mots-clé: hache à douille, chronologie, technologie, fonction, typologie, dépôts, contexte.

Résumé: L'article présente trois haches à douille de bronze se trouvant dans les collections du Musée National des Antiquités de Bucarest. On y aborde brièvement les possibles fonctions de cette pièce qui est caractéristique pour l'âge du bronze tardif et le premier âge du fer, ainsi que la technique de production. Pour bien déterminer les fonctions de cette pièce le plus important aspect est le contexte de sa découverte, mais on peut utiliser aussi les sources iconographiques.

Cuvinte cheie: celt, cronologie, tehnologie, funcție, tipologie, depozit, context.

Rezumat: Articolul prezintă trei celturi din bronz aflate în colecțiile Muzeului Național de Antichități. Sunt trecute în revistă posibilele funcții ale acestui tip de piesă caracteristică epocii bronzului târziu și primei epoci a fierului, precum și tehnica de producție a acesteia. Contextul descoperirii acestui tip de piesă este esențial pentru a-i determina posibilele funcții, dar în acest demers ne sunt foarte utile și izvoarele iconografice.

Cu ocazia reevaluării vechilor colecții aparținând Muzeului Național de Antichități din cadrul Institutului de Arheologie din București au fost descoperite trei celturi din bronz.

1. **Localitate necunoscută**, număr de inventar 3463 (0 49), celt (Pl. I, Fig. 2) din vechile colecții ale Muzeului Național de Antichități. Piesa are marginea găurii de înmănușare profilată, lungimea de 9,5 cm, lățimea tăișului de 4,2 cm și diametrul orificiului de prindere a cozii de 2,5 x 3 cm. Celtul prezintă o urechiușă trasă direct din buză, trei nervuri orizontale paralele sub buză și o altă serie de nervuri în plan vertical, dispuse simetric, în formă de paranteze (pe ambele fețe ale piesei), precum și o patină de culoare verde deschis. Analiza compoziției chimice¹ a relevat următoarea componență:

Cu	Sn	Sb	Pb	Ni	Fe
91,12 %	6,49 %	0,91 %	0,86 %	0,48 %	0,15 %

2. **Șpălnaca II**, com. Hopârta, jud. Alba, număr de inventar IV 5390, celt fragmentar² (Planșa I, Fig. 1) aparținând depozitului de la Șpălnaca II. Piesa are lungimea păstrată de 6,7 cm și lățimea tăișului de 5,2 cm, partea superioară a acesteia fiind distrusă. Prezintă trei nervuri în plan vertical pe ambele părți, precum și urme evidente de lovire. De asemenea, piesa are o patină de culoare verde închis. Compoziția chimică a acesteia este următoarea:

3.

Cu	Sn	Fe	Pb	Ni	Sb	Co
88,28 %	3,68 %	3,10 %	2,17 %	1,97 %	0,67 %	0,13 %

4. **„Iugoslavia”**, celt (Pl. I, Fig. 3) din vechile colecții ale Muzeului Național de Antichități, cu numărul de inventar Y 3, aproape întreg. Piesa are marginea orificiului de prindere a cozii profilată și ușor evazată, cu o urechiușă mică, păstrată parțial, plasată imediat sub această margine, lungimea de 10 cm, lățimea tăișului de 5 cm, precum și o patină de culoare verde deschis. Compoziția chimică a piesei este următoarea:

¹ Analizele pieselor de metal din acest articol au fost realizate de către Gheorghe Niculescu de la Laboratorul Național de Cercetare în Domeniul Conservării și Restaurării Patrimoniului Cultural Național Mobil. Mulțumesc și pe această cale d-lui Gh. Niculescu și d-rei Georgiana Mureșan pentru sprijinul acordat.

² Petrescu-Dîmbovița 1977, p. 109, pl. 194/23.

5.

Cu	Sn	Fe	Pb	Ni
88,53 %	10,18 %	0,64 %	0,50 %	0,15 %

Analogii și cronologia pieselor:

Dintre cele trei piese doar celtul fragmentar (Pl. I, Fig. 2) are contextul cunoscut, făcând parte din marele depozit-turnătorie de la Șpălnaca II, încadrat în Hallstattul timpuriu, seria Cincu-Suseni³. O bună analogie pentru această piesă, foarte utilă pentru a vedea cum arată acest tip de piesă în întregime, o avem în depozitul de la Petroșani, încadrat în aceeași serie din aceeași perioadă⁴.

Celtul nr. 1 (fig. 1) nu are proveniența cunoscută, astfel că vom încerca să îi găsim unele analogii pe baza morfologiei piesei. Depozitul de la Nou Săsesc, com. Laslea, jud. Sibiu conține o piesă care se apropie tipologic de celtul nostru⁵. Depozitul este încadrat în Hallstattul timpuriu, seria Moigrad-Tăuteu, piesa în discuție fiind plasată de Mircea Rusu în a doua parte a acestei perioade (B1). O altă piesă asemănătoare provine din depozitul de la Sîngeorgiu de Pădure I, încadrat în Hallstatul timpuriu (B2), seria Sîngeorgiu de Pădure-Fizeșu Gherlii⁶. Piese oarecum asemănătoare au fost găsite și în Slovacia⁷.

Celtul nr. 3 (fig. 3) este și el dificil de încadrat cronologic, datorită lipsei informațiilor despre locul de proveniență și context. Piesa în discuție are o analogie foarte bună în spațiul ex-iugoslav, și anume cu celtul de la Smrduša, reg. Nikšič, Muntenegru⁸. Piesa din Muntenegru este o descoperire izolată, încadrată de autor în seria celturilor mici cu urechiușă, nedecorate, databilă în mare în Hallstattul timpuriu⁹.

Funcționalitatea și tehnica de producere a celturilor:

Trebuie remarcat faptul că preocuparea excesivă pentru cronologie din arheologia românească a pus în umbră alte aspecte interesante cum ar fi funcționalitatea celturilor sau tehnica de producere a acestora. În cele ce urmează vom încerca o scurtă trecere în revistă a acestor două importante aspecte.

O analiză relativ recentă a acestui tip de obiect din aria Lausitz a dus la concluzii interesante în ceea ce privește funcționalitatea celturilor. Astfel, în așezarea hallstattiană timpurie de la Biskupin, piese de acest tip au fost descoperite în asociere cu urme pe lemn, ceea ce sugerează o întrebuințare a lor ca unelte¹⁰. O astfel de utilizare devine extrem de plauzibilă dacă luăm în considerare unele rezultate ale arheologiei experimentale conform cărora eficiența bronzului este comparabilă cu cea a oțelului în tăierea copacilor¹¹.

Folosirea celturilor ca arme este sugerată de două tipuri de dovezi: contextele funerare și izvoarele iconografice. Pentru primele avem atestate o serie de morminte în aria Lausitz (Przeczyce, Gorszewice, Katowice-Szopienice, Ligota Samborowa), în care celturile sunt asociate cu vârfuri de săgeți, zăbale sau cuțite din bronz¹². Morminte care să conțină celturi

³ Petrescu-Dîmbovița 1977, p. 108-112, pl. 192/17-22, 193-212.

⁴ Mărghitan 1968, p. 26, fig. 5; Petrescu-Dîmbovița 1977, p. 102, pl. 178/2-5. Apartenența pieselor de la Petroșani la un depozit este nesigură.

⁵ Petrescu-Dîmbovița 1977, p. 132, pl. 313/9; Mircea Rusu a observat că în depozitul de la Nou Săsesc sunt două loturi de piese, unul din Hallstatt A1 și celălalt din Hallstatt B1.

⁶ Petrescu-Dîmbovița 1977, p. 141, pl. 351/16.

⁷ Este vorba de celturile de la Blatnica și Plešivec, ultimul dintr-un depozit nesigur, datat în faza Celldömölk (Novotná 1970, p. 94, pl. 41, nr. 746 și pl. 42, nr. 752).

⁸ Žeravica 1993, p. 77, pl. 21/279.

⁹ Žeravica 1993, p. 79-81.

¹⁰ Kuśnierz 1998, p. 5.

¹¹ Mathieu, Meyer 1997, p. 333-351.

¹² Kuśnierz 1998, p. 6.

sunt prezente și în aria Suciu de Sus¹³, de exemplu, însă majoritatea pieselor din zona carpato-balcanică provin din depozite sau se constituie în piese izolate.

În cazul izvoarelor iconografice, o bună sursă de informare o reprezintă siturile. Dintre cele mai cunoscute, menționăm aici piesa de la Este (Pl. III, Fig. 2 a-b), în care este ilustrat un luptător cu scut rotund, două lănci și un celt¹⁴. Tot Este a fost descoperită o teacă de pumnal (Pl. IV, Fig. 1 a-c) cu reprezentarea a doi războinici cu celturi¹⁵. De asemenea, piesa de centură de la Vače (fosta Iugoslavie) conține o scenă cu doi războinici ce folosesc celturi¹⁶ (Pl. III, Fig. 1 a-c). Tot la reprezentări figurative de celturi putem încadra și scena de pe piesa de la Shizhai shan, provincia Yunnan, China¹⁷ (Pl. IV, Fig. 2). Asemenea tipuri de celturi¹⁸ au fost recuperate din mormintele unei necropole din epoca bronzului aflate în localitatea chineză menționată mai sus, unele cu cozile de înmănușare din lemn aproape intacte¹⁹. În sfârșit, reprezentări ale acestui tip de piesă avem și pe două statuete de tip menhir descoperite în Franța, la Villafranca (Pl. IV, Fig. 3-4), datate în prima epocă a fierului²⁰.

O a treia funcție a celturilor a fost sugerată prin măsurarea greutateilor pieselor respective, în special a fragmentelor de celturi din depozite, dar și a fragmentelor de seceri de bronz. S-a discutat în literatura de specialitate chiar de un sistem premonetar care să se fi bazat pe aceste fragmente de celturi sau seceri din bronzul târziu²¹. De asemenea s-a putut observa o anumită relație între concentrarea unor mari depozite în Epoca bronzului târziu din anumite zone ale Ardealului și resursele de sare din ariile respective²². Posibilele funcții ale acestui tip de piesă sunt discutate și de Burger Wanzek, în volumul său despre tiparele de celturi din sud-estul Europei. Autorul menționat este de părere că în perioada „câmpurilor cu urne” (UFZ) celturile erau în majoritatea lor arme²³. În discuția despre posibilele funcții ale acestor tipuri de piese nu trebuie neglijată latura simbolică a acestora: „very often the precious objects we encounter in primitive societies have a dual nature: they are both goods and non-goods, money and gifts, according to whether they are bartered between groups or circulate within the group.”²⁴ În legătură cu acest din urmă aspect pus în evidență, și anume circulația pieselor și căile de comunicație în preistorie, este foarte interesantă contribuția relativ recentă a lui Svend Hansen, în care celturile joacă un rol foarte important²⁵.

O altă temă de discuții o reprezintă tipurile de înmănușare folosite la aceste tipuri de piese, și aici venindu-ne în ajutor atât izvoarele iconografice menționate mai sus, cât și acele exemplare – mai rare ce-i drept – care s-au păstrat cu tot cu coada de lemn. Exemplare cu cozile de lemn întregi s-au păstrat pentru un tip de topor mai timpuriu – *Lappenbeil*, în general însă acest tip de dovezi arheologice sunt foarte rare în literatura de specialitate²⁶. În necropola de la Shizhai shan, provincia Yunnan, China – menționată mai sus – au fost găsite

¹³ Kacsó 1975, p. 49, fig. 1/6.

¹⁴ Frey 1969, p. 105, nr. 22, pl. 69; Kuśnierz 1998, p. 6.

¹⁵ Frey 1969, p. 104, nr. 17, pl. 66/17; Kuśnierz 1998, p. 6.

¹⁶ Lucke, Frey 1962, p. 78, nr. 35, pl. 52; Kuśnierz 1998, p. 6.

¹⁷ Spennemann 1985, p. 135, fig. 4.

¹⁸ Despre circulația acestor tipuri de piese din Europa până în China vezi Seligman 1920, p. 153-158. Specialiștii sunt de părere că aceste piese au ajuns în China prin intermediul „culturii” Andronovo din Asia Centrală. Pentru acest din urmă aspect și pentru „cultura” Andronovo vezi Brjussoff 1963; Râibakova 1966; în special Debaine-Francfort 2001, p. 57-59.

¹⁹ Spennemann 1985, p. 134, fig. 3/1,2.

²⁰ Hoernes 1925, p. 219, fig. 4,5 și p. 220.

²¹ Ciugudean, Luca, Georgescu 2006, p. 47-48.

²² Ciugudean, Luca, Georgescu 2006, p. 49-52, fig. 11.

²³ Wanzek 1989, p. 149-155.

²⁴ Godelier 1977, p. 128 (*non vidi*) citat de Bradley 1985, p. 695; pentru aceeași problemă vezi și Bradley 1987, p. 360.

²⁵ Hansen 1996-1998, p. 5-28.

²⁶ Spennemann 1985, p. 129-130, fig. 1 și 2.

celturi cu resturi de la cozile de înmănușare din lemn, destul de bine conservate²⁷. De asemenea, pentru aria Lausitz, ne sunt menționate posibilele tipuri de înmănușări pentru aceste piese. Coada de lemn în unghi era fixată în gaura de înmănușare și consolidată cu sfoară fie prin urechiușă, fie prin legarea sforii pe exteriorul găurii de înmănușare. O altă variantă era folosirea unei huse din piele cusută pe îmbinarea coadă-piesă, dar putea fi folosit și un fel de cârlig unghiular din bronz care să fixeze coada de piesa propriu-zisă²⁸ (Pl. II, Fig. 1-4).

În sfârșit, un ultim aspect pe care îl voi atinge pe scurt în această contribuție îl reprezintă datele pe care le putem aduna despre procesul tehnologic implicat în producerea acestui tip de obiect. Cercetările din aria Lausitz ne oferă anumite indicii în acest sens. Modul de producere al celturilor poate fi reconstruit cel mai bine cu ajutorul negativelor tiparelor sau a pieselor neterminate fără cusături pe părțile laterale. Asemenea piese indică bine prin tipare faptul că celturile erau turnate în forme bivalve din lut, bronz sau piatră. Ambele jumătăți erau prevăzute cu cepuri și canale, care făceau posibilă o ajustare exactă și împiedicau deplasarea uneia în alta în timpul turnării. Între ambele părți ale formei era introdus un miez al tiparului, care producea spațiul concav din celt - forma sa fixa deschiderea ovală, rotundă sau ortogonală rotunjită. După turnarea bronzului topit și răcirea acestuia era scos nucleul, restul de tipar era secționat la cusături și la buza celtului, cum o dovedesc urmele de pe unele exemplare. O observație foarte interesantă a fost făcută în legătură cu anumite caneluri sau nervuri prezente pe anumite piese de acest tip, care nu reprezintă tipuri de decor, ci modalități de creștere a elasticității și solidității pieselor respective²⁹. De asemenea, procesul tehnologic de producere a celturilor din sud-estul Europei este descris în detaliu în lucrarea lui Wanzek³⁰. Într-o contribuție relativ recentă, s-au făcut unele observații interesante în legătură cu procesul tehnologic al producerii celturilor. Este vorba de rediscutarea cunoscutelor tipare de celturi descoperite în localitatea Plenița, jud. Dolj³¹. Analiza autorilor menționați este foarte importantă, mai ales prin prisma faptului că este vorba de un atelier de producere a celturilor de pe teritoriul țării noastre.

Concluzii:

Fără a nega rolul foarte important al tipologiei și cronologiei în evaluarea diferitelor artefacte preistorice, trebuie remarcat faptul că există o serie întreagă de alte aspecte care merită luate în considerare: funcționalitatea anumitor tipuri de piese sau aspectul simbolic al acestora în cadrul grupurilor preistorice.

Foarte interesant se prezintă și procesul tehnologic în urma căruia erau obținute piesele de metal, acesta necesitând cunoștințe avansate și aptitudini uimitoare din partea „meșteșugarilor” preistorici³². Pe lângă dovezile arheologice, pentru a putea reface procesul tehnologic și pentru a înțelege diferitele aspecte ce țin de ritual, ne sunt foarte utile analogiile etnografice. Folosite cu prudență, acestea din urmă reprezintă o bună sursă de inspirație pentru „decriptarea” mesajelor din trecut³³.

²⁷ Spennemann 1985, p. 134, fig. 3, cu observația că în cazul celturilor din această necropolă „urechiușele” acestora sunt plasate în partea opusă a pieselor.

²⁸ Kuśnierz 1998, p. 6.

²⁹ Kuśnierz 1998, p. 6-9.

³⁰ Wanzek 1989, p. 33-65.

³¹ Boroffka, Ridiche 2005, p. 133-208.

³² Karavanić 2006, p. 29-52.

³³ Rowlands 1971, p. 210-224; Jopling 1989, p. 1-164; Terry Childs, Killick 1993, p. 317-337.

Bibliografie

- Boroffka, Ridiche 2005 – Boroffka N., Ridiche F., *Der Gußformenfund von Plenița, Kreis Dolj, Rumänien/Descoperirea de tipare pentru turnarea bronzului de la Plenița, județul Dolj*, în Tudor Soroceanu (ed.), *Bronzefunde aus Rumänien/Descoperiri de bronzuri din România II*, Editura Accent, Bistrița, Cluj-Napoca, 2005, p. 133-208.
- Bradley 1985 – Bradley R., *Exchange and social distance – the structure of bronze artefact distributions*, *The Journal of the Royal Anthropological Institute (Man)* 20, 1985, 4, p. 692-704.
- Bradley 1987 – Bradley R., *Stages in the Chronological Development of Hoards and Votive Deposits*, *PPS* 53, 1987, p. 351-362.
- Brjusoff 1963 – Brjusoff A. J., *Sur l'origine de la culture d'Andronovo*, A Pedro Bosch-Gimpera en el septuagésimo aniversario de su nacimiento, México, 1963, p. 59-66.
- Ciugudean, Luca, Georgescu 2006 – Ciugudean H., Luca S. A., Georgescu A., *Depozitul de bronzuri de la Dipsa*, Biblioteca Brukenthal V, Sibiu, 2006.
- Debaine-Francfort 2001 – Debaine-Francfort C., *Xianjiang and Northwestern China around 1000 BC. Cultural Contacts and Transmissions*, p. 57-70, în Eichmann R. și Parzinger H. (ed.), *Migration und Kulturtransfer. Der Wandel vorder- und zentralasiatischer Kulturen im Umbruch vom 2. zum 1. vorchristlichen Jahrtausend*, Akten des Internationalen Kolloquiums, Bonn, 2001.
- Frey 1969 – Frey O.-H., *Die Entstehung der Situlenkunst*, Berlin, 1969.
- Hansen 1996-1998 – Hansen S., *Migration und Kommunikation während der späten Bronzezeit. Die Depots als Quelle für ihren Nachweis*, *Dacia N.S.* 40-42 1996-1998, p. 5-28.
- Hoernes 1925 – Hoernes M., *Urgeschichte der bildenden Kunst in Europa von den Anfängen bis um 500 vor Christi*, Wien, 1925.
- Jopling 1989 – Jopling C. F., *The Coppers of the Northwest Coast Indians: Their Origin, Development, and Possible Antecedents*, *Transactions of the American Philosophical Society*, N. S. 79, 1, 1989, p. 1-164.
- Kacsó 1975 – Kacsó C., *Contribution à la connaissance de la culture de Suciul de Sus à la lumière de recherches faites à Lăpuș*, *Dacia N.S.* 19, 1975, p. 45-68.
- Karavanić 2006 - Karavanić S., *Prerada i proizvodnja metala u naselju Mačkovac-Crišnjevi (Nova Gradiška)*, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 23, 2006, p. 29-52.
- Kuśnierz 1998 – Kuśnierz J., *Die Beile in Polen III (Tüllenbeile)*, PBF IX/21, Stuttgart, 1998.
- Lucke, Frey 1962 – Lucke W., Frey O.-H., *Die Situla in Providence (Rhode Island)*, Berlin, 1962.
- Mathieu, Meyer 1997 – Mathieu J. R., Meyer D. A., *Comparing axe heads of stone, bronze, and steel: studies in experimental archaeology*, *Journal of Field Archaeology* 24, 1997, 3, p. 333-351.
- Mărghitan 1968 – Mărghitan L., *Despre o veche descoperire arheologică din sudul județului Hunedoara*, *Sargetia* 5, 1968, p. 23-30.
- Novotná 1970 – Novotná M., *Die Äxte und Beile in der Slowakei*, PBF IX/3, München, 1970.
- Petrescu-Dîmbovița 1977 – Petrescu-Dîmbovița M., *Depozitele de bronzuri din România*, București, 1977.
- Râibakova 1966 – Râibakova B. A., *Andronovskaia kultura*, *ArheologijaSSSR* 1, 1966.
- Rowlands 1971 – Rowlands M. J., *The archaeological Interpretation of Prehistoric Metalworking*, *World Archaeology*, 3, 1971, 2, p. 210-224.
- Seligman 1920 – Seligman C. G., *Bird-Chariots and Socketed Celts in Europe and China*, *JRAI* 50, 1920, p. 153-158.
- Spennemann 1985 – Spennemann D. R., *Einige Bemerkungen zur Schäftung von Lappen- und Tüllenbeilen*, *Germania* 63, 1985, 1, p. 129-138.
- Terry Childs, Killick 1993 – Terry Child S., Killick D., *Indigenous African Metallurgy: Nature and Culture*, *Annual Review of Anthropology*, 22, 1993, p. 317-333.
- Wanzek 1989 – Wanzek B., *Die Gußmodel für Tüllenbeile im südöstlichen Europa*, UPA 2, Berlin, 1989.
- Žeravica 1993 – Žeravica Z., *Äxte und Beile aus Dalmatien und anderen teilen Kroatiens, Montenegro, Bosnien und Herzegowina*, PBF IX/18, Stuttgart, 1993.

Lista ilustrațiilor

Pl. I. Fig. 1. Spalnaka; Fig. 2. Localitate necunoscută; Fig. 3. "Iugoslavia".

Pl. II. Fig. 1-4 Tipuri de înmănușare a celturilor din aria Lausitz (Kuśmierz 1998, p. 7, fig. 5).

Pl. III. Fig. 1 a-b Detalii de pe piesa centură de la Vače (Lucke-Frey, pl. 54-55); Fig. 2 a-b. Situla de la Este (Frey 1969, pl. 68-69).

Pl. IV. Fig. 1 a-c. Teacă de pumnal de la Este (Frey 1969, pl. 66, fig. 17); Fig. 2. Piesa din necropola de la Shizhai (Spennmann 1985, p. 135, fig. 4); Fig. 3-4. Statuete menhir de la Villafranca (Hoernes 1925, p. 219, fig. 4-5).

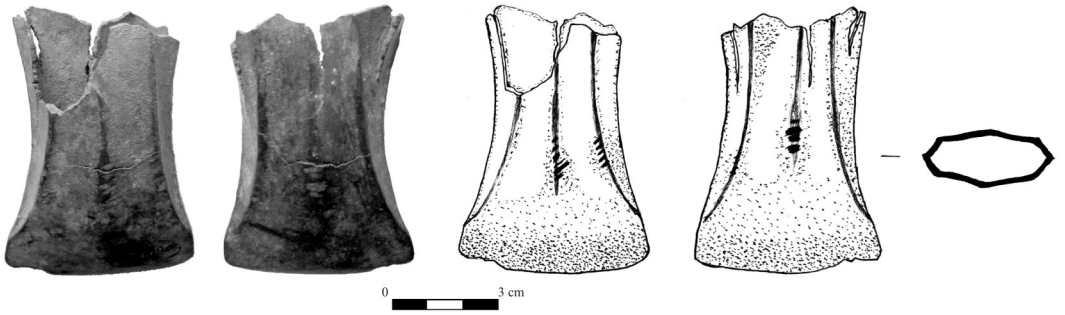
Liste des illustrations

Pl. I. Fig. 1. Spalnaka; Fig. 2. Localité inconnue; Fig. 3. "Iugoslavia".

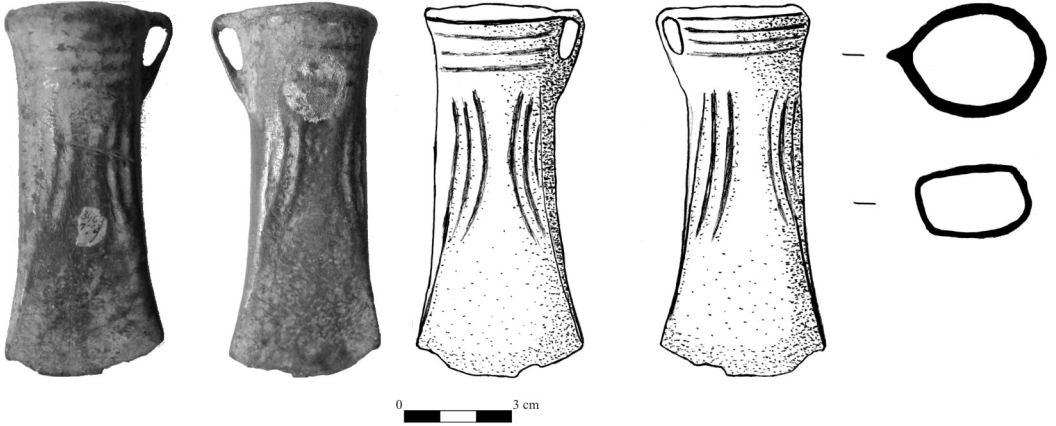
Pl. II. Fig. 1-4. Types des emmanchements du haches à douille de la culture de Lausitz (Kuśmierz 1998, p. 7, fig. 5).

Pl. III. Fig. 1 a-b. Détails sur la pièces de ceinture de Vače (Lucke-Frey, pl. 54-55); Fig. 2 a-b. Situle d'Este (Frey 1969, pl. 68-69).

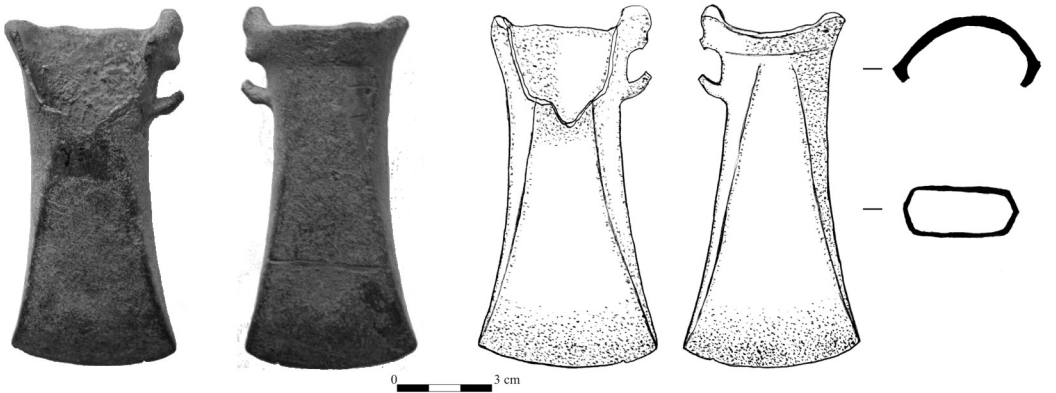
Pl. IV. Fig. 1 a-c. Gâine du poignard Este (Frey 1969, pl. 66, fig. 17); Fig. 2. Pièce de la necropole de Shizhai (Spennmann 1985, p. 135, fig. 4); Fig. 3-4. Statuettes-menhir de Villafranca (Hoernes 1925, p. 219, fig. 4-5).

1

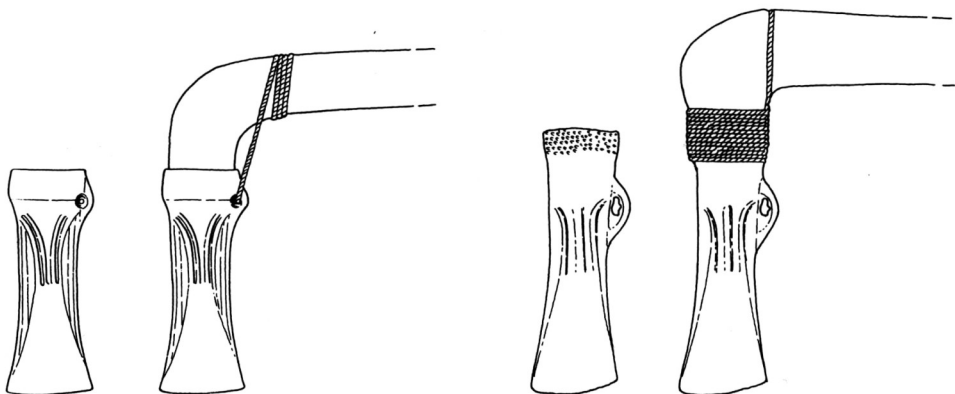

2

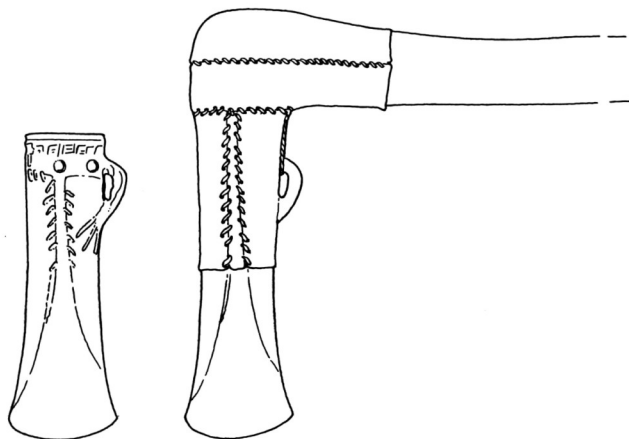
3

Pl. I. Fig. 1. Șpălnaca; Fig. 2. Localitate necunoscută; Fig. 3. "Iugoslavia"

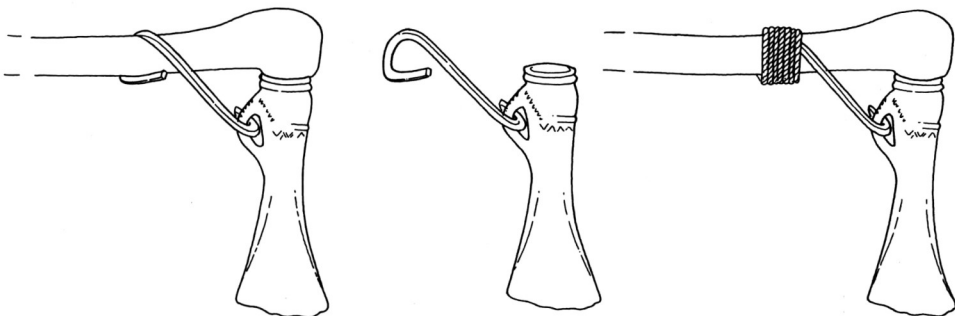

1

2

3

4

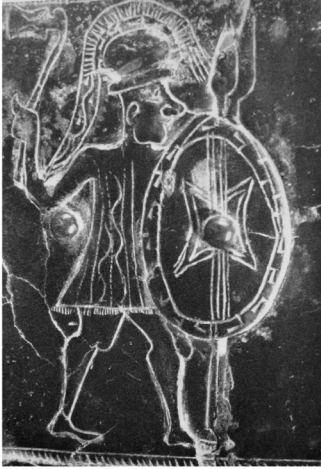
Pl. II. Fig. 1-4. Tipuri de înmănușare a celturilor din aria Lausitz
(Kuśnierz 1998, p. 7, fig. 5)

1a

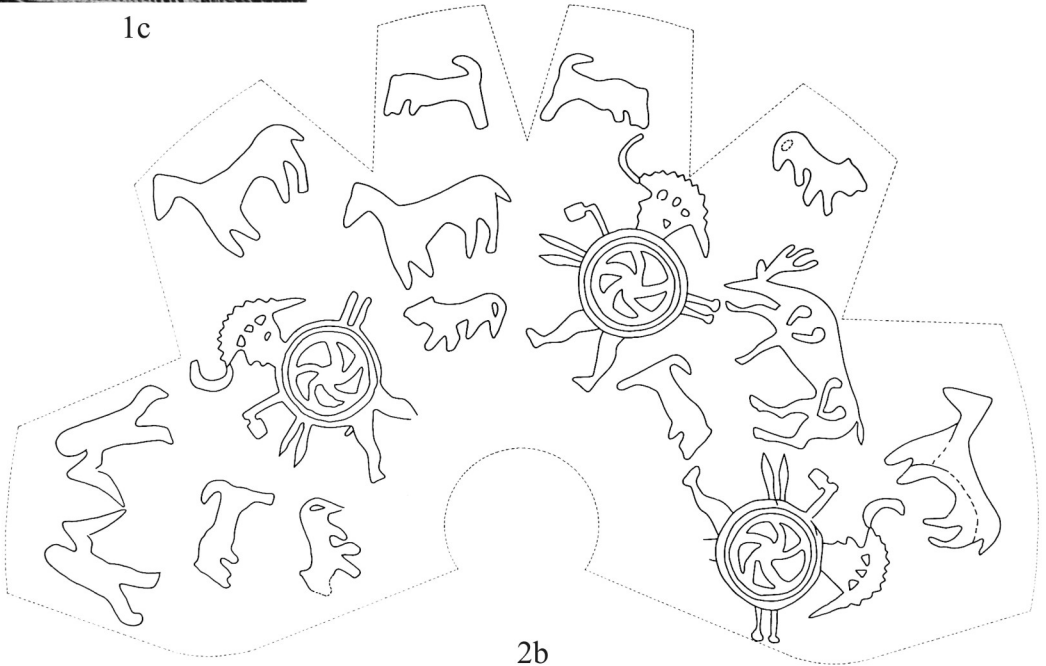
1b

1c

2a

2b

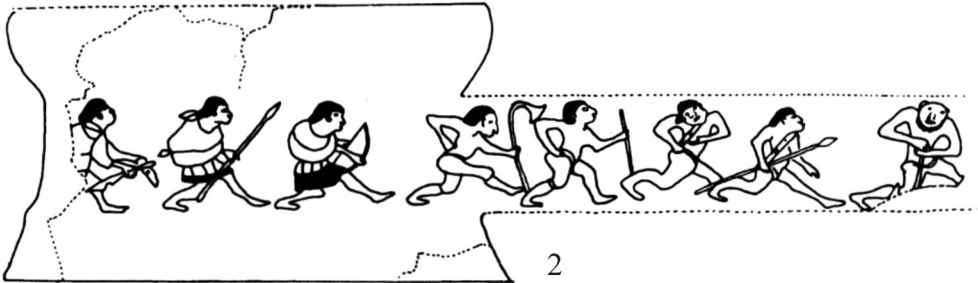
1a

1b

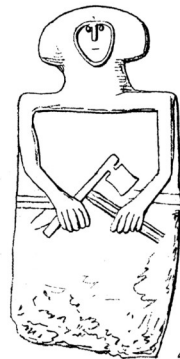
1c

2

3

4

Pl. IV. Fig. 1 a-c. Teacă de pumnal de la Este (Frey 1969, pl. 66, fig. 17);
Fig. 2. Piesa din necropola de la Shizhai shan (Spennemann 1985, p. 135, fig. 4);
Fig. 3-4. Statuete menhir de la Villanova (Hermes 1925, p. 219, fig. 4-5)